

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Maart 2019: herziening i.v.m. aangepaste wetgeving
Model juni 2015 vastgesteld

Beleidsstuk voor	AN en AQ	Status	Vastgesteld
Eigenaar van document	DB	Versie	4
Autorisatie	DB	Datum	17-06-2019

Inleiding

Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn een hardnekkig en niet altijd zichtbaar probleem. In Nederland zijn naar schatting jaarlijks 200 000 volwassenen en 119 000 kinderen slachtoffer. Om te zorgen voor veiligheid en de juiste hulp is het belangrijk dat signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling goed in beeld zijn bij mensen die hier in hun werk zicht op hebben.

De Meldcode helpt beroepskrachten bij hoe ze kunnen handelen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling

De meldcode is per 1 januari 2019 aangepast. Melden bij Veilig Thuis wordt bij vermoedens van acute en structurele onveiligheid de professionele norm. Om beroepskrachten te helpen bij het bepalen of hier sprake van is, worden afwegingskaders toegevoegd. Deze worden gemaakt door de beroepsgroepen.

Als er een vermoeden is van acute of structurele onveiligheid is melden bij Veilig Thuis nodig, omdat Veilig Thuis informatie uit verschillende meldingen kan combineren om de veiligheidssituatie beter in te schatten en omdat Veilig Thuis beroepskrachten dan waar nodig kan ondersteunen bij het zorgen voor langdurige veiligheid voor het slachtoffer.

Vanaf 1 januari 2019 zijn we wettelijk verplicht om het afwegingskader te hanteren. Beroepskrachten werken dan officieel met de verbeterde meldcode.

Door de aanpassing van de meldcode komen signalen en vermoedens van ernstig huiselijk geweld of kindermishandeling eerder en vaker in beeld bij Veilig Thuis. Ook wanneer de professional zelf hulp kan bieden of organiseren. Een melding doen betekent immers niet dat de professional de hulpverlening overdraagt, maar dat hij samen met Veilig Thuis werkt aan veiligheid voor het slachtoffer.

Met de aanpassing Meldcode werken we samen aan een betere aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Meer informatie vind je op de website van de Rijksoverheid.

Een aanscherping van dit protocol ligt vooral in de uitwerking van het afwegingskader. Hiervoor hebben we gebruik gemaakt van het Afwegingskader Meldcode onderwijs en leerplicht waar b.v. de Rijksoverheid en de PO-raad naar verwijzen. De aanscherping vindt u terug in hoofdstuk 7.

In bijlage 2 is de kwaliteitskaart Meldcode toegevoegd.

Met ingang van 1 juli 2013 zijn beroepskrachten die werken met jongeren, verplicht een meldcode te gebruiken bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Een meldcode beschrijft in vijf stappen wat (bijvoorbeeld) een leraar moet doen bij een vermoeden van geweld:

1. In kaart brengen van signalen.
2. Overleggen met een collega en eventueel raadplegen van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld.
3. Gesprek met de ouders/verzorgers/kind.
4. Wegen van het geweld of de kindermishandeling (op basis van 5 vragen).
5. Beslissen: hulp organiseren of melden Veilig Thuis (www.veiligthuishollandsmidden.nl).

Scholen/ besturen worden geacht een eigen meldcode op te stellen.

Voor onze stichting is gekozen om gebruik te maken van het format van JSO¹ Expertisecentrum voor jeugd, samenleving en ontwikkeling uit Gouda. Deze meldcode voor het basisonderwijs is gebaseerd op de basismeldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, januari 2012 en ontwikkeld in samenwerking met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling, Bureau Jeugdzorg Zuid-Holland en GGD Hollands Midden.

De meldcode gaat uit van een uniforme aanpak binnen de stichting. Daar waar scholen meer doen dan in dit beleidsstuk staat, zullen ze dat aangeven op een separate bijlage.

Aan deze meldcode is een stappenplan toegevoegd. Hier zal elke school de meldcode meer specifiek maken voor de eigen praktijk. Bijvoorbeeld door te benoemen wie (naam) de stappen moeten doorlopen. Zo kan een school afspreken dat de leraar de signalen bespreekt met de contactpersoon. Ook kan het nodig zijn in de meldcode extra aandacht te besteden aan signalering en handelwijze bij specifieke vormen van geweld.

De meldcode is wettelijk verplicht.

Vanaf 2015 ziet de inspectie bij alle scholen toe op de naleving van dit wettelijke voorschrift.

Aan deze meldcode is het omgaan met privacy gevoelige gegevens sterk verbonden. Of het nu gaat om aanleggen van dossier, vastleggen van gespreksverslagen, inschakelen van derden partijen, doorgeven van feiten en/of meningen, opslaan van dossier, bewaren van dossier, overdragen van dossier, etc. etc.

In het privacy-beleid van de stichting worden naast de regelingen rondom bescherming persoonsgegevens van leerlingen en hun ouders ook de privacygegevens van medewerkers geregeld. In deze code gaat het specifiek om de procedures rondom melden van (vermoedens) huiselijk geweld en kindermishandeling en zal de privacy kant van de acties niet expliciet beschreven worden.

Stappenplan voor het handelen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Stichting Islamitische Scholen Rijn & Gouwe, hierna te noemen De stichting

Overwegende:

dat elke basisschool vallend onder de stichting, verantwoordelijk is voor een goede kwaliteit van dienstverlening aan zijn leerlingen en dat deze verantwoordelijkheid zeker ook aan de orde is in geval van dienstverlening aan leerlingen die (vermoedelijk) te maken hebben met huiselijk geweld of kindermishandeling;

dat van de medewerkers die werkzaam zijn bij de stichting op basis van deze verantwoordelijkheid wordt verwacht dat zij in alle contacten met leerlingen en ouders/verzorgers attent zijn op signalen die kunnen duiden op huiselijk geweld of kindermishandeling en dat zij effectief reageren op deze signalen;

dat de stichting, een meldcode wenst vast te stellen zodat de medewerkers die binnen de stichting werkzaam zijn, weten welke stappen van hen worden verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling;

dat de stichting in algemene zin en de individuele scholen in het stappenplan in de code vastleggen op welke wijze zij de medewerkers bij deze stappen ondersteunt;

dat onder *huiselijk geweld* wordt verstaan: (dreigen met) geweld, op enigerlei locatie, door iemand uit de huiselijke kring, waarbij onder geweld wordt verstaan: de fysieke, seksuele of psychische aantasting van de persoonlijke integriteit van het slachtoffer, daaronder ook begrepen ouderenmishandeling, eer-gerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking (meisjesbesnijdenis). Tot de huiselijke kring van het slachtoffer behoren: (ex)partners, gezinsleden, familieleden en huisgenoten;

dat onder *kindermishandeling* wordt verstaan: iedere vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend, of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel, daaronder ook begrepen eer-gerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking;

dat onder *medewerker* in deze code wordt verstaan: de medewerker die voor de stichting werkzaam is en die in dit verband aan leerlingen van de basisschool zorg, begeleiding, of een andere wijze van ondersteuning biedt;

dat onder *leerling* in deze code wordt verstaan: de leerling aan wie de medewerker zijn professionele diensten verleent.

In aanmerking nemende:

de Wet maatschappelijke ondersteuning;
de Wet op de jeugdzorg; de Wet bescherming persoonsgegevens;
de Wet op het primair onderwijs;
Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van OCW;
diverse sites Rijksoverheid (www.meldcode.nl);
het privacyreglement van de stichting;
toolkit Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling
<http://www.huiselijkgeweld.nl>;
<http://www.samen-veilig.nl/>.

Stelt de volgende Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling vast.

mr. S. Boukayouh
Dagelijks Bestuur

Datum: 17-06-2019

Inhoud

1.Scholing en ondersteuning medewerkers.	6
2.Meldcode of meldplicht.....	7
3.Soorten Geweld.....	8
4.Route bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling/ afwegingskader.....	9
5.Afwegingsvragen	10
6.Handreiking/ uitwerking stappenplan	11
7.Verantwoordelijkheden van de scholen vallend onder de stichting, in het scheppen van randvoorwaarden voor een veilig werk- en meldklimaat.....	17
8.Privacy	18
Bijlage 1 Sociale kaart van Al Qalam	19
Bijlage 2 Kwaliteitskaart meldcode	20

1.Scholing en ondersteuning medewerkers.

Huiselijk geweld en kindermishandeling is een probleem dat zich voordoet, hoewel iedere medewerker hoopt dat hij/zij er niet mee te maken zal krijgen. Cijfers laten zien dat iedereen in zijn/haar carrière er mee geconfronteerd kan worden. Signaleren en adequaat optreden is daarmee een vaardigheid van medewerkers die blijvend geschoold moet worden. Het gaat hier om alle medewerkers. Beide scholen werken volgens de principes van handelingsgericht werken (HGW): signaleren, arrangeren en werken. Deze werkwijze vormt de basis voor zaken die passen binnen deze code. Daarnaast zullen alle medewerkers de inhoud van deze code moeten kennen en kunnen toepassen. Op alle scholen is en wordt in een teamvergadering aandacht besteed aan deze meldcode en de te volgen stappen bij (vermoedens van) huiselijk geweld en kindermishandeling.

Een aantal functionarissen zal daarnaast een gespecialiseerde opleiding/nascholing moeten volgen om daarmee hun bekwaamheden blijvend te onderhouden.

Jaarlijks zullen alle functionarissen belast met deze taak rondom deze meldcode op stichtingsniveau de ervaringen uitwisselen. Jaarlijks zal bezien worden wat de beste wijze van uitwisseling zal zijn.

We kunnen denken aan:

- Studiedag voor alle gespecialiseerde functionarissen (kennis en vaardigheid).
- Besprekonderwerp in het IB netwerk (delen en signaleren problemen in de uitvoering van de meldcode).
- Individuele professionalisering door intervisie of peerreview (delen).

Gebruik van het protocol.

Voor het samenstellen van dit protocol, het bijbehorende stappenplan is uitgegaan van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

Om die reden komen zowel huiselijk geweld als kindermishandeling aan de orde.

De diverse rollen en verantwoordelijkheden:

In kolom 1 staan de medewerkers met een signaleringsverantwoordelijkheid vermeld.

In kolom 2 staan de medewerkers met een signalerings- en bespreekverantwoordelijkheid. In kolom 3 staan de medewerkers met een signalerings-, bespreek- en handelings- verantwoordelijkheid.

Kolom 1 Signaleringsverantwoordelijkheid	Kolom 2 Signalerings- en bespreekverantwoordelijkheid	Kolom 3 Signalerings-, bespreek-, handelingsverantwoordelijkheid
Conciërge	Leerkracht	IB-er (Intern Begeleider)
Onderwijsassistent	Remedial Teacher	Zorgcoördinator
Administratief medewerker		Directielid/ MT-lid
Overblijfskracht/ pedagogisch medewerker		Bestuur stichting

Kolom 1 Signaleringsverantwoordelijkheid	Kolom 2 Signalerings- en bespreekverantwoordelijkheid	Kolom 3 Signalerings-, bespreek-, handelingsverantwoordelijkheid
Medewerker buitenschoolse opvang	Logopedist	Gezinswerker buurtteam
Klassen- hulpouders	Kinderfysiotherapeut	Schoolpsycholoog (extern)

Sommigen van bovenstaande medewerkers werken bij de stichting en vallen dus automatisch onder dit protocol. Anderen werken vanuit een andere organisatie met onze kinderen. Zij vallen onder het protocol van hun thuisorganisatie.

Onze directeuren dienen na te gaan of daar sprake is van een dergelijk protocol en maken een dwingende afspraak met hen om niet alleen goed geïnformeerd te worden, maar ook betrokken te worden bij een eventueel traject van melding.

2. Meldcode of meldplicht

Alle scholen zijn vanaf 2012 verplicht een meldcode te hebben en toe te passen. Dat betekent niet dat er automatisch ook een meldplicht bestaat. Door te werken met een meldcode blijft de beslissing om vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling wel of niet te melden, berusten bij de professionals. Het afwegingskader moet echter wel doorlopen worden. **In 2019 heeft een aanscherping van de procedure plaatsgevonden.**

Moet een school seksueel misbruik melden en aangeven?

Medewerkers in het PO zijn wettelijk verplicht het schoolbestuur onmiddellijk te informeren als zij informatie krijgen over een *mogelijk* zedendelict thuis of op school. Het gaat dan om een strafbaar feit, waarbij een minderjarige leerling seksueel is misbruikt of geïntimideerd. De aangifteplicht houdt in dat het bestuur van de school verplicht is aangifte te doen bij de politie als een vermoeden bestaat dat een zedendelict is gepleegd. In samenspraak met dir-mt-ib wordt besloten wie de aangifte op welke wijze zal doen (digitaal of fysiek op het bureau).

(Conform de Wet Preventie en bestrijding van seksueel geweld en seksuele intimidatie in het onderwijs, artikel 4 Verplichting tot overleg en aangifte inzake zedenmisdrijven meld- en aangifteplicht)).

Het is niet voldoende voor een medewerker een tussenpersoon te informeren, zoals de directeur of intern begeleider. Als de medewerker zijn verantwoordelijkheid hiervoor niet neemt, kan het schoolbestuur strenge maatregelen nemen. Zwijgt een medewerker over bij hem/haar bekend seksueel misbruik, dan kunnen het slachtoffer en/of zijn ouders een schadeclaim indienen tegen de medewerker. De meldplicht geldt voor alle medewerkers op een school. Hieronder vallen ook contactpersonen en interne vertrouwenspersonen die binnen hun functie informatie krijgen over mogelijk seksueel misbruik. Geen enkele medewerker kan zich beroepen op de geheimhoudingsplicht.

Zoals hierboven staat aangegeven dient er altijd actie gezet te worden op als seksueel misbruik bekend is of sterke vermoedens zijn. De medewerker en de daartoe aangewezen persoon (directie-mt-ib) besluiten in overleg welke stappen er genomen worden. Ze noteren dat in een logboek. De acties van en met uitvoerenden worden in het logboekverslag opgenomen. De medewerker en de uitvoerende blijven elkaar informeren (weerslag in logboek) totdat het dossier gesloten is.

Als het schoolbestuur een melding heeft ontvangen van een mogelijk zedendelict, is het schoolbestuur verplicht direct te overleggen met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs. De vertrouwensinspecteur stelt vast of sprake is van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit.

Als na het overleg met de vertrouwensinspecteur blijkt dat er een redelijk vermoeden is van een zedendelict, is het schoolbestuur altijd verplicht aangifte te doen bij de politie. Ook als de betrokkenen misschien hun bedenkingen hebben. Het schoolbestuur informeert ook de betrokkenen. Voorop staat dat herhaling van het seksueel misbruik wordt voorkomen. De aangifteplicht geldt niet voor vertrouwensinspecteurs van de Inspectie van het Onderwijs. Zij zijn daarvan wettelijk vrijgesteld. Wel zijn ze wettelijk verplicht geheim te houden wat leerlingen, ouders of personeelsleden van een school hun toevertrouwen. In dat geval is dit stappenplan niet van toepassing.

3. Soorten Geweld

De Meldcode is er voor verschillende vormen van geweld.

Dit zijn de volgende type geweld:

- Huishelijk geweld (www.veiligthuishollandsmidden.nl)
- Kindermishandeling (www.veiligthuishollandsmidden.nl)
- Seksueel geweld (www.seksueelgeweld.nl, www.veiligthuishollandsmidden.nl)
- Vrouwelijke genitale verminking (www.meisjesbesnijdenis.nl, www.veiligthuishollandsmidden.nl)
- Eergerelateerd geweld (www.veiligthuishollandsmidden.nl)
- Ouderenmishandeling (www.veiligthuishollandsmidden.nl)

Kijk voor een omschrijving van het type geweld en informatie daarover we naar de verschillende websites.

SPECIFIEKE **DOELGROEPEN** EN **VORMEN VAN HUISELIJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING**

factsheets en websites voor professionals die werken met de meldcode

TEGEN KIND

KINDERMISHANDELING

GEWELD TEGEN HET ONGEBOREN KIND

SHAKEN, BABY SYNDROOM

VROUWELIJKE GEBORTS VERMOORDING

PEDIATRIC CONDITION FALSIFICATION

JEUGDPROSTITUITE MEISJES

JEUGDPROSTITUITE JONGENS

DE KINDERGROEP

KINDEREN IN EEN CONFLICTSITUATIE

TEGEN PARTNER

(EX-)PARTNERGEWELD

TEGEN OUDEREN

OUDEREN MISHANDELING

TEGEN EEN OUDER

GEWELD TEGEN EEN OUDER DOOR EEN KIND

TEGEN...

GEWELD TEGEN MANNEN

GEWELD TEGEN KWETSBARE MIGRANTEN

GEWELD TEGEN MENSEN MET EEN BEPERKING

ONTSPORDE MANTELZORG

HUWELIJKSWAANG

<1 DOELGROEP

MENSENHANDEL

ONLINE SEKSUELE INTIMIDATIE

OVERIG

overig huiselijk geweld, zoals tegen een broer of zus, of een volwassen huisgenoot of een bekende

PLEGERS

PLEGERS

SOORTEN GEWELD

vaak spelen er meerdere soorten geweld bij huiselijk geweld of kindermishandeling

LICHAMELIJK

EMOTIONEEL

SEKSUEEL

VERWAARDING

FINANCIEEL

GETUIGE VAN

Ook bij andere typen geweld kan het huiselijk geweld een rol spelen. Het huiselijk geweld kan ook een rol spelen bij andere typen geweld, zoals:

- zelfbeschadiging
- seksueel geweld en seksuele intimidatie
- geweld tegen kinderen/jongeren
- seksueel geweld door ouderwending
- radicalisering

4.Route bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling/ afwegingskader

STAP 1: In kaart brengen signalen

- Observeer
- Onderzoek naar onderbouwing
- Gesprek met ouders: delen van de zorg

STAP 2: overleggen met een (deskundige) collega en/of evt. (anoniem) Veilig Thuis

Consulteer interne en externe collega's tijdens:

- groepsbespreking
- zorgteam
- buurtteams inclusief (school)maatschappelijk werk/ gezinsbegeleider
- Bilateraal overleg met jeugdarts, sociaal verpleegkundige, intern begeleider of andere betrokkenen, bijv. leerplichtambtenaar
- Consulteer ook het Meld- en Crispunt
- Consulteren Centrum voor Jeugd en Gezin
- Overweeg registratie in de Verwijsindex Risicjongeren

STAP 3: gesprek met ouders/verzorgers/kind

Gesprek met de ouder: delen van de zorg; uitkomsten consultaties bespreken

STAP 4: wegen 5 vragen van (vermoeden) geweld of kindermishandeling

- Weeg risico, aard en ernst van de kindermishandeling of huiselijk geweld.
- Vraag Veilig Thuis hierover een oordeel te geven (dit is nog geen aanmelding), registratie in
- Verwijsindex Risicjongeren

STAP 5: beslissen (zie hieronder)

A: hulpverlenen?

of

B: melden bij Veilig Thuis?

STAP 5A: hulp organiseren en effecten volgen

- Bespreek uw zorgen en acties met de ouder
- Organiseer hulp voor ouder en leerling door te verwijzen naar Bureau Jeugdzorg
- Monitor of ouder en leerling hulp krijgen
- Volg de leerling

STAP 5B: Melden en bespreken met de ouder

- Bespreek met de ouder uw voorgenomen melding
- Meld bij Veilig Thuis Midden Holland

5. Afwegingsvragen (stap 4 en 5)

Uitwerking van de vijf afwegingsvragen en beslissingen in stappen 4 en 5 van de meldcode voor het Onderwijs en Leerplicht (bron Rijksoverheid en PO-raad 2019).

1. Vermoeden wegen

Ik heb de stappen 1 t/m 3 van de Meldcode doorlopen en

A: op basis van deze doorlopen stappen is er geen actie nodig: dossier vastleggen en sluiten

B: ik heb een sterk vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling

Het bevoegd gezag van mijn school is op de hoogte (in geval het vermoeden door schoolmedewerker wordt geconstateerd). Ga verder naar afweging 2.

2. Veiligheid

Op basis van de stappen 1 t/m 4 van de Meldcode schatten wij als school (functionarissen en bevoegd gezag)/ leerplicht in dat er sprake is van acute en/of structurele onveiligheid:

A: NEE -> ga verder naar afweging 3

B: JA of twijfel -> direct (telefonisch) (anoniem) melding doen bij Veilig Thuis. De afwegingen hierna worden met Veilig Thuis doorlopen.

3. Hulp

Ben ik, of iemand anders in mijn school of een ketenpartner, of ben ik als leerplichtambtenaar in staat om effectieve hulp te bieden of te organiseren en kan de dreiging voor mogelijk huiselijk geweld of kindermishandeling afgewend worden?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis, die binnen 5 werkdagen een besluit neemt en terugkoppelt naar de melder

B: JA -> ga verder met afweging 4

4. Hulp

Aanvaarden de betrokkenen de hulp zoals in afweging 3 is georganiseerd en zijn zij bereid zich actief in te zetten?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis

B: JA -> hulp in gang zetten, termijn afspreken waarop effect meetbaar of merkbaar moet zijn.

Zo concreet mogelijk maken en documenteren. Spreek af wie welke rol heeft en benoem casemanager. Spreek af welke taken alle betrokkenen en specifiek de casemanager heeft, zodat de verwachtingen voor iedereen helder zijn. Leg vast, voer uit en ga verder met afweging 5.

5. Resultaat

Leidt de hulp binnen de afgesproken termijn tot de afgesproken resultaten ten aanzien van de veiligheid, het welzijn en/of het herstel van de direct betrokkenen?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis

B: JA -> hulp afsluiten met vastgelegde afspraken over het monitoren van de veiligheid van alle betrokkenen.

6. Handreiking/ uitwerking stappenplan

Stappenplan bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Scholen hebben in de uitwerking van het stappenplan aangegeven op welke wijze zij binnen de eigen organisatie de meldcode georganiseerd hebben.

Uitgangspunt is dat de veiligheid van de leerling gewaarborgd moet zijn.

Stap 1: In kaart brengen van signalen

Breng de signalen³ die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of ontkrachten in kaart en leg deze vast.

Leg ook de contacten over de signalen vast, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen.

Bij vroegsignalering worden signalen gezien die duiden op een zorgelijke of mogelijk bedreigde ontwikkeling. Zelden zullen deze signalen direct duidelijkheid geven over de oorzaak zoals huiselijk geweld of kindermishandeling. Het is daarom verstandig uit te gaan van de signalen die u als leerkracht of andere betrokkene bij de leerling of in de interactie tussen ouder en leerling waarneemt. Signalen of vermoedens worden volgens de voor de school geldende afspraken (zie betreffende bijlage) ingebracht. De acties (wie doet wat, wanneer en wanneer is de terugkoppeling) kunnen worden opgenomen in het leerling dossier. Er zijn vermoedens. Of er een weerslag komt in het leerlingdossier is een van de te bespreken acties.

In deze fase observeert de leerkracht de leerling in de klas en eventueel daarbuiten (bijvoorbeeld tijdens een huisbezoek) waardoor de signalen in kaart gebracht worden.

Op onze scholen is het gebruikelijk om een gesprekje met de ouder te voeren tijdens haal- en brengmomenten. Tijdens het uitwisselen over de activiteiten van de dag, de leerling en de feitelijkheden die de leerkracht opvallen, krijgt de leerkracht een beeld en informatie van de ouder zodat de situatie in kaart gebracht kan worden.

Daarnaast observeert de leerkracht de ouder en het kind tijdens overige contactmomenten. De leerkracht verzamelt alle signalen waardoor hij/zij zicht krijgt op mogelijke zorgen.

Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen legt de leerkracht schriftelijk in het leerlingdossier (ParnasSys) vast.

Gespreksverslagen kunnen door betrokkenen ondertekend worden. Hierdoor kan er later bij de inspectie van het onderwijs verantwoording afgelegd worden, indien dit wordt gevraagd.

Indien de signalen duiden op kindermishandeling gepleegd door een medewerker van de school dan is er sprake van het toepassen van de meldcode. Is er echter sprake van seksueel misbruik dan is er meldplicht.

Stap 2: Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van Veilig Thuis

Besprek de signalen met een deskundige collega. Vraag zo nodig ook advies aan Veilig Thuis.

Consultatie is - afhankelijk van de interne afspraken van de school - mogelijk met de volgende collega's:

- de intern begeleider,
- de aandachtsfunctionaris,
- de directie,
- de contactpersoon kindermishandeling,

- een collega uit dezelfde klas,
- de jeugdverpleegkundige of jeugdarts.

Om de leerling 'open' (niet anoniem) te bespreken in het Breed overleg met de onderwijsadviseur SWV en met andere externe deskundigen is schriftelijke toestemming van de ouder(s) vereist. Indien leerkracht in het contact transparant en integer is, is de kans groot dat over deze zaken een open gesprek mogelijk is. In de meeste gevallen wordt toestemming door de ouder gegeven. Gespreksvaardigheid² om in gesprek te gaan over zorgen en het vragen om toestemming van de ouder is een specifieke deskundigheid en kan door middel van scholing worden aangeleerd. Indien de ouder, zonder gegronde reden, weigert in gesprek te gaan, is dit een zorgelijk signaal en moet het worden meegenomen in de weging (stap 4). De leerling kan overigens anoniem worden besproken wanneer de ouder geen toestemming heeft gegeven, maar dit verdient niet de voorkeur vanwege de eventuele vervolgacties.

Indien de leerkracht ook maar enige twijfel heeft over de oorzaak van de situatie en/of eventuele mogelijke onveiligheid bij de leerling, moet de leerkracht advies vragen bij Veilig Thuis. Veilig Thuis kan een eerste weging maken of het terecht is dat u zich zorgen maakt over deze situatie en of er mogelijk sprake kan zijn van kindermishandeling of huiselijk geweld. Zorgvuldig handelen vereist dat u nagaat of u advies moet vragen bij Veilig Thuis.

Door de ouder continu te betrekken en in overleg te treden, is de kans groter dat de ouder gemotiveerd is om de situatie te verbeteren en/of hulp te aanvaarden.

Noodsituaties

Bij signalen die wijzen op acuut en zodanig ernstig geweld dat de leerling of een gezinslid daartegen onmiddellijk moet worden beschermd, kunt u meteen advies vragen aan Veilig Thuis (Crisispunt). Komt men daar, op basis van de signalen, tot het oordeel dat onmiddellijke actie is geboden, dan kunt u zo nodig in hetzelfde gesprek een melding doen zodat op korte termijn de noodzakelijke acties in gang kunnen worden gezet. In noodsituaties kunt u overigens ook contact zoeken met de politie en vragen om hulp te bieden.

Stap 3: Gesprek met de ouder

Besprek de signalen met de ouder.

Heeft de school ondersteuning nodig bij het voorbereiden of het voeren van het gesprek met de ouder, dan wordt een deskundige collega, Veilig Thuis, de gezinsbegeleider en/of de onderwijsadviseur van het SWV geraadpleegd.

- Leg de ouder het doel uit van het gesprek.
- Beschrijf de feiten die de leerkracht heeft vastgesteld en de waarnemingen die de leerkracht heeft gedaan.
- Nodig de ouder uit om een reactie hierop te geven.
- Tijdens het gesprek zal teruggevraagd worden of de aanvrager van het gesprek de reacties van de ouder goed begrepen/ geïnterpreteerd heeft.
- Kom pas na deze reactie zo nodig en zo mogelijk met een interpretatie van hetgeen is gezien, gehoord en waargenomen. (In geval van een vermoeden van (voorgenomen)

vrouwelijke genitale verminking (meisjesbesnijdenis) of eer-gerelateerd geweld neemt u met spoed contact op met Veilig Thuis.

- Leg het gesprek vast en laat het indien mogelijk ondertekenen door alle betrokkenen.

In de meeste gevallen is het onduidelijk wat de oorzaken zijn van de signalen. Door ouders te informeren en informatie uit te wisselen over de ontwikkeling van de leerling, kunnen zorgen verduidelijkt, ontkracht of bekrachtigd worden. Nodig de ouder expliciet uit tot het geven van zijn/haar mening en vraag door over leerling-gerelateerde onderwerpen in de thuissituatie. Herkent de ouder de situatie? Hoe gedraagt de leerling zich thuis? Hoe reageert de ouder daarop? Hoe gaat het opvoeden thuis? Hoe reageert de leerling hierop? Hoe is de ontwikkeling van de leerling tot nu toe verlopen? Wat vindt de ouder daarvan? Hoe ervaart de ouder de opvoeding en zijn rol als ouder?

Breng de ouder na overleg met anderen op de hoogte. Informeer en wissel tijdens deze contacten continue uit over de ontwikkeling van de leerling en de zorgen die u hebt.

Indien een handelingsplan wordt ingezet voor de leerling, bespreek dit met de ouder. Bespreek ook tussentijds en na afloop de resultaten van het handelingsplan.

Indien de ouder de zorgen herkent, kan een begin worden gemaakt met het onderzoeken van kansen en oplossingen. Daarnaast kunnen handelingsadviezen worden uitgewisseld voor in de klas en thuis.

Indien tijdens het gesprek met de ouder blijkt dat de zorgen een andere oorzaak hebben, dan kan het traject afgesloten worden. De school kan de leerling en de ouder binnen de interne en externe zorgstructuur van de school verder begeleiden.

Het doen van een melding bij Veilig Thuis zonder dat de signalen zijn besproken met de ouder, is alleen mogelijk als: de veiligheid van de ouder, die van de leerkracht zelf, of die van een ander in het geding is; of als de school goede redenen heeft om te veronderstellen dat de ouder door dit gesprek het contact met de school zal verbreken en de school zal verlaten.

Bij het vragen van advies aan Veilig Thuis geldt dit niet, advies vragen mag altijd anoniem.

Stap 4: Weeg de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling

Weeg op basis van de signalen, van het ingewonnen advies en van het gesprek met de ouder het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling. Weeg eveneens de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling.

Neem contact op Veilig Thuis bij het maken van deze weging.

Uitwerking van de vijf afwegingsvragen en beslissingen in stappen 4 en 5 van de meldcode voor het Onderwijs en Leerplicht (bron Rijksoverheid en PO-raad 2019)

1. Vermoeden wegen

Ik heb de stappen 1 t/m 3 van de Meldcode doorlopen en

A: op basis van deze doorlopen stappen is er geen actie nodig: dossier vastleggen en sluiten

B: ik heb een sterk vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling

Het bevoegd gezag van mijn school is op de hoogte (in geval het vermoeden door schoolmedewerker wordt geconstateerd). Ga verder naar afweging 2.

2. Veiligheid

Op basis van de stappen 1 t/m 4 van de Meldcode schatten wij als school (functionarissen en bevoegd gezag)/ leerplicht in dat er sprake is van acute en/of structurele onveiligheid:

A: NEE -> ga verder naar afweging 3

B: JA of twijfel -> direct (telefonisch) (anoniem) melding doen bij Veilig Thuis. De afwegingen hierna worden met Veilig Thuis doorlopen.

3. Hulp

Ben ik, of iemand anders in mijn school¹ of een ketenpartner² /ben ik als leerplichtambtenaar in staat om effectieve hulp te bieden of te organiseren en kan de dreiging voor mogelijk huiselijk geweld of kindermishandeling afgewend worden?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis, die binnen 5 werkdagen een besluit neemt en terugkoppelt naar de melder

B: JA -> ga verder met afweging 4

4. Hulp

Aanvaarden de betrokkenen de hulp zoals in afweging 3 is georganiseerd en zijn zij bereid zich actief in te zetten?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis

B: JA -> hulp in gang zetten, termijn afspreken waarop effect meetbaar of merkbaar moet zijn.

Zo concreet mogelijk maken en documenteren. Spreek af wie welke rol heeft en benoem casemanager. Spreek af welke taken alle betrokkenen en specifiek de casemanager heeft, zodat de verwachtingen voor iedereen helder zijn. Leg vast, voer uit en ga verder met afweging 5.

5. Resultaat

Leidt de hulp binnen de afgesproken termijn tot de afgesproken resultaten ten aanzien van de veiligheid, het welzijn en/of het herstel van de direct betrokkenen?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis

B: JA -> hulp afsluiten met vastgelegde afspraken over het monitoren³ van de veiligheid van alle betrokkenen.

Stap 5a: Hulp organiseren en effecten volgen

Meent de school, op basis van uw afweging in stap 4, dat de leerling en zijn gezin redelijkerwijs *voldoende* tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling kan beschermen: *organiseer* dan de noodzakelijke hulp; *volg* de effecten van deze hulp; en *doe* alsnog een *melding* als er signalen zijn dat het huiselijk geweld of de kindermishandeling niet stopt, of opnieuw begint.

Besprek met de ouder de verder te nemen stappen voor geadviseerde hulpverlening voor de leerling en/of de ouder. Geef informatie en maak afspraken over de eventuele indicaties die nodig zijn voor verdere hulp. Verwijs de ouder door en vraag daarna of de ouder is aangekomen bij de hulp. Indien u voor een van voorgaande stappen ondersteuning nodig heeft, vraag deze aan bij het buurtteam of het Samenwerkingsverband.

Er worden afspraken over begeleidings- en zorgbehoeften van de leerling gemaakt. Tevens wordt er een handelings- of begeleidingsplan opgesteld en uitgevoerd. De uitkomst van deze bespreking wordt met de ouders gedeeld.

Stap 5B: Melden en bespreken met de ouders

Kunt de school de leerling *niet voldoende* tegen het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling beschermen, of *twijfelt* de school er aan of ze hiertegen voldoende bescherming kunnen bieden: *meld* het vermoeden bij Veilig Thuis Midden Holland;
sluit bij de melding zoveel mogelijk aan bij feiten en gebeurtenissen en geef duidelijk aan indien de informatie die gemeld wordt (ook) van anderen afkomstig is;
overleg bij de melding met Veilig Thuis wat de school *na de melding*, binnen de grenzen van de gebruikelijke werkzaamheden, *zelf* nog kan doen om de leerling en zijn gezinsleden tegen het risico op huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen.

Besprek de melding vooraf met de ouder. De school kan de melding ook bespreken met de leerling wanneer deze 12 jaar of ouder is.

Leg uit waarom de school van plan is een melding te gaan doen en wat het doel daarvan is.

Vraag de leerling en/of ouder uitdrukkelijk om een reactie en leg deze vast.

In geval van bezwaren van de leerling en/of ouder, overleg op welke wijze de school tegemoet kan komen aan deze bezwaren en leg dit in het document vast.

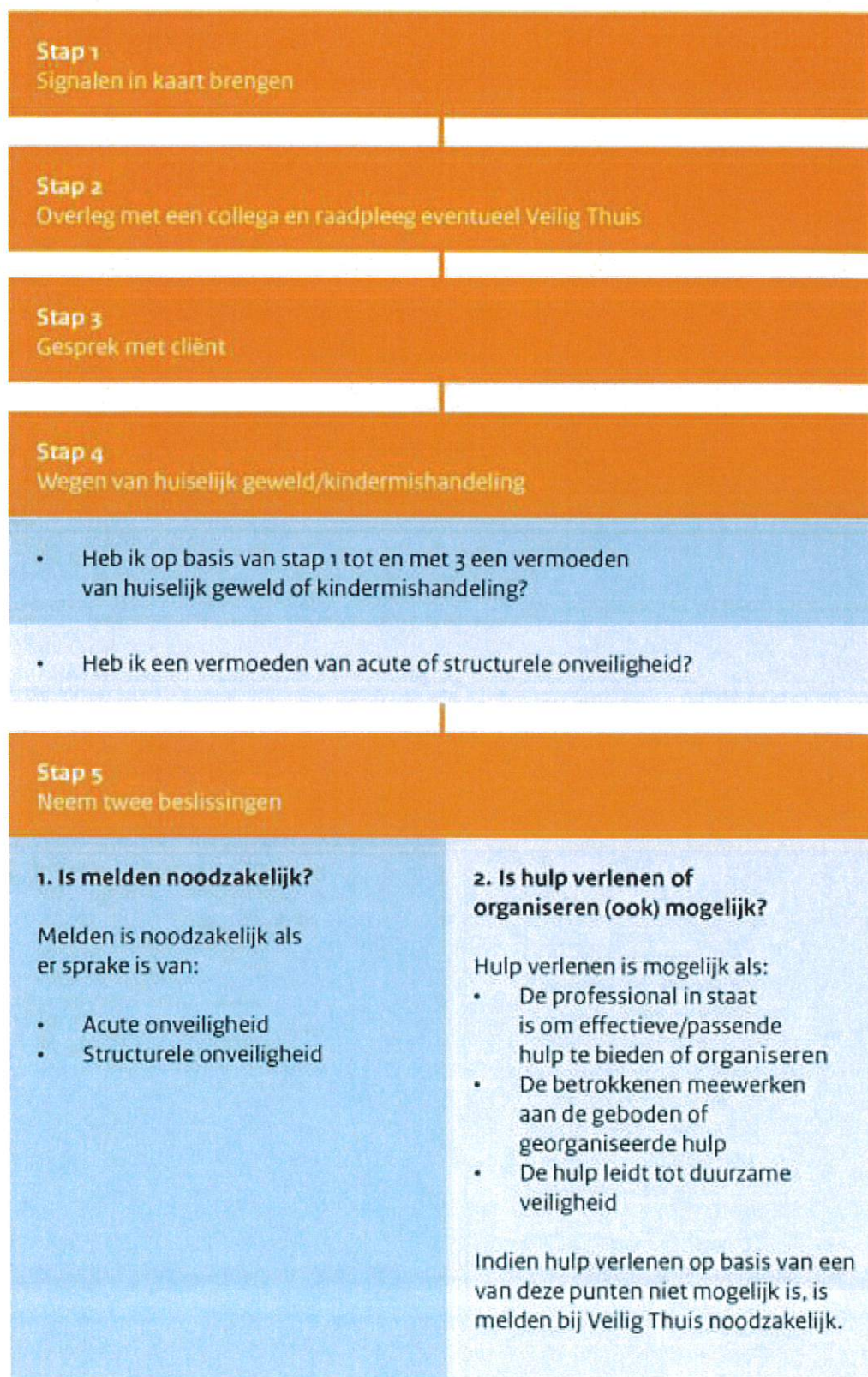
Is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om de leerling of zijn gezinslid te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in de afweging de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de leerling of zijn gezinslid door het doen van een melding daartegen te beschermen.

Doe een melding indien naar het oordeel van de school de bescherming van de leerling of zijn gezinslid de doorslag moet geven.

Van contacten met de leerling en/of ouder over de melding kan de school afzien: als de veiligheid van de leerling, die van leerkracht zelf, of die van een ander in het geding is; of als de school goede redenen heeft om te veronderstellen dat de leerling en/of de ouder daardoor het contact met de school zal verbreken.

Indien na enige periode onvoldoende verbetering zichtbaar is, is het van belang opnieuw contact op te nemen met Veilig Thuis en eventueel opnieuw een melding te doen.

Figuur 1: **Stappenplan verbeterde meldcode**

7. Verantwoordelijkheden van de scholen vallend onder de stichting, in het scheppen van randvoorwaarden voor een veilig werk- en meldklimaat

Om het voor medewerkers mogelijk te maken om in een veilig werkklimaat huiselijk geweld en kindermishandeling te signaleren en om de stappen van de meldcode te zetten, draagt elke school er zorg voor dat:

Directie, bestuur en/of leidinggevenden:

- de meldcode opnemen in het zorgbeleid en/of veiligheidsbeleid van de organisatie;
- vaststellen wie de contactpersoon huiselijk geweld en kindermishandeling (intern begeleider(s) en/of contactpersoon) binnen elke school is; Op onze school is dit **Hafsa Benaissa, hafsa@al-qalam.nl**
- deskundigheidsbevordering opnemen in het scholingsplan;
- regelmatig trainingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering aanbieden aan medewerkers, zodat medewerkers voldoende kennis en vaardigheden ontwikkelen en ook op peil houden voor het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en voor het zetten van de stappen van de code;
- de meldcode aansluiten op de werkprocessen binnen de organisatie;
- de meldcode aansluiten op de zorgstructuur van de organisatie;
- de werking van de meldcode regelmatig evalueren en zo nodig acties in gang zetten om de toepassing van de meldcode te optimaliseren;
- binnen de organisatie en in de kring van ouders bekendheid geven aan het doel en de inhoud van de meldcode;
- de meldcode plaatsen op de website van school;
- afspraken maken over de wijze waarop de stichting zijn medewerkers zal ondersteunen als zij door ouders in of buiten rechte worden aangesproken op de wijze waarop zij de meldcode toepassen;
- afspraken maken over de wijze waarop de stichting de verantwoordelijkheid opschaaft indien de signalering en verwijzing voor een leerling stagneert;
- eindverantwoordelijkheid dragen voor de uitvoering van de meldcode.

Intern begeleider/ contactpersoon en/of direct leidinggevende:

- vastgesteld is wie als contactpersoon huiselijk geweld en kindermishandeling handelt;
- als vraagbaak functioneert binnen de organisatie voor algemene informatie over (de meldcode) kindermishandeling;
- signalen herkent die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- kennis heeft van de stappen volgens de meldcode;
- taken vaststelt van een ieder (Wie doet wat wanneer) en deze in de meldcode vastlegt;
- de sociale kaart in de meldcode invult;
- deelneemt aan besprekingen van het buurtteam aangaande de signalen;
- de aansluiting van de meldcode op de werkprocessen uitvoert;
- de aansluiting van de meldcode op de zorgstructuur uitvoert;
- samenwerkingsafspraken vastlegt met ketenpartners in de meldcode (sociale kaart);
- de uitvoering van de meldcode coördineert bij een vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling;
- waakt over de veiligheid van de leerling bij het nemen van beslissingen;
- zo nodig contact opneemt met het Veilig Thuis crisisteam voor advies of melding;
- de genomen stappen evalueert met betrokkenen;

- toeziet op zorgvuldige omgang met de privacy van het betreffende gezin;
- toeziet op dossiervorming en verslaglegging.

Leerkracht, vakleerkracht en/of remedial teacher:

- signalen herkent die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- overlegt met de intern begeleider bij zorg over een leerling aan de hand van waargenomen signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- afspraken uitvoert die zijn voortgekomen uit het overleg met de intern begeleider of andere betrokkenen, zoals observeren, een logboek bijhouden of een gesprek met de ouder/leerling voeren;
- de resultaten bespreekt van deze ondernomen stappen met de intern begeleider of andere betrokkenen.

De directie, de leidinggevende en de medewerkers zijn *niet* verantwoordelijk voor:

- het vaststellen of er al dan niet sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld;
- het verlenen van professionele hulp aan ouders of leerlingen (begeleiding).

Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) heeft 'Competenties in relatie tot kindermishandeling' opgesteld. Dit document geeft aan welke competenties nodig zijn om adequaat binnen school te kunnen signaleren en handelen. De competenties⁵ worden per functie beschreven.

8.Privacy

Op 25 mei 2018 is de nieuwe privacywetgeving (AVG) van kracht geworden. De AVG is een algemeen kader dat niet inspeelt op specifieke situaties, zoals een vermoeden van kindermishandeling. Daarom geldt als algemene regel dat een specifieke wet voor een bepaalde sector prevaleert boven de algemene norm van de AVG. Dat geldt dus bijvoorbeeld voor de Wetten PO, VO, Leerplichtwet etc. De wet Meldcode gaat dus ook voor de AVG. Het recht om dossier aan te maken en te melden bij Veilig Thuis is dus onverminderd van toepassing.

Bijlage 1 Sociale kaart van Al Qalam

Deze sociale kaart invullen met de organisatie specifieke samenwerkingspartners. Indien mogelijk ook een contactpersoon invullen.

Organisatie : Veilig Thuis Hollands Midden (Advies- en Meldpunt Kindermishandeling)
Adres : Thorbeckelaan 5, 2805 CA Gouda
Telefoon : 088-3083636 / 0800 2000
Website : www.veiligthuishollandsmidden.nl
Emailadres : veiligthuis@samenvoelig.nl

Organisatie : Kwadraad, schoolmaatschappelijk werk
Adres : Boelekade 1, Gouda
Telefoon : 088 9004000
Website : www.kwadraad.nl

Organisatie : Jeugdgezondheidszorg – CJG Gouda
Telefoon : 088 254 23 84
Website : www.cjggouda.nl
Emailadres : infojgzgouda@ggdhm.nl
Contactpersoon: P. Kruse (jeugdarts)
Telefoon : 088-308 44 60
Emailadres : pkruise@ggdhm.nl

CJG Noord Lekkenburg 1 2804 XA Gouda 088 254 23 84	CJG Oost Wilsonplein 2 2806 JM Gouda 088 254 23 84	CJG West Constantijn Huygensstraat 121C 2802 LV Gouda 088 254 23 84
---	---	--

Organisatie : GGZ Rivierduinen, locatie Gouda
Adres : Boelekade 19 Gouda
Telefoon : 0182 573 933
Website : www.rivierduinen.nl

Organisatie : Politie (ook sociale jeugd-zedenzaken)
Adres : Nieuwe Gouwe O.Z. 2 2801 SB Gouda
Telefoon : 0900-8844
Website : www.politie.nl
Emailadres : info@politie.nl

Organisatie : Crisisinterventieteam Bureau Jeugdzorg (bij noodsituaties)
Telefoon : 088-9004000

Bijlage 2 Kwaliteitskaart meldcode

Kaart	Verbeterde meldcode
Verantwoordelijke	Bestuur
Geëvalueerd	Indien nodig
Doel - Kennis hebben van de signalen die kunnen wijzen op mogelijk huiselijk geweld of kindermishandeling. - Weten welke stappen er gezet moeten worden, zodat er samengewerkt wordt ten behoeve van de veiligheid van het slachtoffer.	
Aanpak Bij signalen contact opnemen met de IB-er! Deze neemt de regie. Wat doet een leerkracht bij het vermoeden van geweld/kindermishandeling: 1. In kaart brengen van signalen 2. Overleggen met een (deskundige) collega en/of evt. (anoniem) Veilig Thuis. 3. Gesprek met ouder: delen van zorg 4. Wegen van het geweld of de kindermishandeling (op basis van 5 vragen) (zie verkort schema bij overig op deze kwaliteitskaart) 5. Beslissen: hulp organiseren of melden Veilig Thuis Stap 1-3 doorlopen - stap 1-3 doorlopen, geen actie nodig: in dossier vastleggen en afsluiten - óf - stap 1-3 doorlopen, sterk vermelden → bestuur op de hoogte stellen Het hele protocol vervalt als de veiligheid van het kind in het geding is/ er een crisissituatie is/ er een strafbaar feit is gepleegd. Dan wordt het bestuur direct in kennis gesteld en wordt er direct aangifte gedaan bij de politie.	
Informatie voor ouders/verzorgers De meldcode staat op de site van de school en het bestuur en een link naar deze meldcode staat op de sites van beide scholen.	
Wat registreren in leerlingvolgsysteem? In het leerlingvolgsysteem (Parnassys) wordt een logboek/ notitie gemaakt onder het kopje 'meldcode of MC'. Hier worden de signalen in kaart gebracht. Deze informatie is niet te lezen voor ouders.	

Overig

Verkort stappenplan meldcode

Stap 1-3 van de Meldcode doorlopen, daarna

1a Geen actie nodig? Dossier vastleggen en sluiten

1b Sterk vermoeden ➊ naar stap 2 en bevoegd gezag informeren

2. acute of structurele onveiligheid?

2a Nee, naar stap 3

2b Ja, direct melden

3. Kunnen we effectieve hulp bieden?

3b Ja, naar stap 4

3a Nee, melden

4. Hulp aanvaarden?

4b Ja, termijn meetbaar effect, naar stap 5

4a Nee, melden

5. Resultaat?

5b Ja, hulp afsluiten; afspraken over monitoren

5a Nee, melden

**Melden
Veilig
Thuis**

Het waarnemen van onderstaande signalen bij een kind, kunnen wijzen op kindermishandeling:

1. Lichamelijke signalen

- wit gezicht (slaap tekort)
- hoofdpijn, (onder)buikpijn
- blauwe plekken
- slecht verzorgd er uit zien
- geslachtsziekte
- jeuk of infectie bij vagina en anus
- urineweginfecties
- vermageren of dikker worden
- pijn in bovenbenen, samengeknepen bovenbenen
- houterige lichaamsbeweging
- niet zindelijk (urine/ontlasting)
- zwangerschap
- lichamelijk letsel
- achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling

2. Gedragssignalen

- somber, lusteloos, in zichzelf gekeerd
- eetproblemen
- slaapstoornissen
- schrikken bij aangeraakt worden
- hyperactief
- agressief
- plotselinge gedragsverandering (stiller, extra druk, stoer)
- vastklampen of abnormaal afstand houden
- isolement tegenover leeftijdgenoten
- zelfvernietigend gedrag (bv. haren uittrekken, praten over dood willen, suïcidepoging)
- geheugen- en concentratiestoornissen
- achteruitgang van leerprestaties
- overijverig
- zich aanpassen aan ieders verwachtingen, geen eigen initiatief
- extreem zorgzaam en verantwoordelijk gedrag
- verstandelijk reageren, gevoelens niet tonen (ouwelijk gedrag)
- geseksualiseerd ("verleiden") gedrag, seksueel getint taalgebruik
- opvallend grote kennis over seksualiteit (niet passend bij de leeftijd)
- verhalen of dromen over seksueel misbruik, soms in tekeningen
- geen spontaan bewegingsspel
- moeite met uitkleden voor gymles of niet meedoen met gym
- spijbelen, weglopen van huis
- stelen, brandstichting
- verslaving aan alcohol of drugs

3. Kenmerken ouders/gezin

- ouder troost kind niet bij huilen
- ouder klaagt overmatig over het kind, toont weinig belangstelling
- ouder heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind
- ouder is zelf mishandeld of heeft psychiatrische- of verslavingsproblemen
- ouder gaat steeds naar andere artsen/ziekenhuizen ('shopping')
- ouder komt afspraken niet na
- kind opeens van school halen
- aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- 'multi-problem' gezin
- ouder die er alleen voorstaat
- regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- isolement, vaak verhuizen
- sociaal-economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, ziekte, etc.

4. Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

- agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader (sommige jongeren, m.n. jongens kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan)
- alcohol- of drugsgebruik
- opstandigheid, angst, depressie
- negatief zelfbeeld
- passiviteit en teruggetrokkenheid, verlegenheid
- zichzelf beschuldigen
- suïcidaliteit
- sociaal isolement: proberen thuissituatie geheim te houden en ondertussen aansluiting te vinden met leeftijdsgenoten (zonder ze mee naar huis te nemen)
- gebrek aan sociale vaardigheden